

Een felicitatie namens de openbare accountants

Prof. Dr. A.J. Bindenga

Inleiding

Met veel genoegen complimenteer ik de beroepsorganisatie met het honderdjarig bestaan. Ik doe dit namens het Overlegorgaan Openbare Accountants Kantoren, het OPAK. De openbare accountant, een veel gebruikte uitdrukking voor de accountant in het vrije beroep, is de bestaansgrond van de beroepsorganisatie. De openbare accountant zal daarom met erkentelijkheid de oprichters van het instituut gedenken. Zij hebben mede mogelijk gemaakt, dat het vrije beroep van accountant zich kon ontwikkelen, gesteund door dit actief opererend instituut.

Na honderd jaar past een beschouwing over deze ontwikkeling. Het handjevol accountants, dat in 1894 de eerste bijeenkomst belegde, bestond uit pioniers, die zich zelfstandig gevestigd hadden om een nieuw beroep uit te oefenen. Zij gaven soms een baan als boekhouder of leraar op om de uitdaging aan te gaan 'tegenover' te komen aan een nieuwe behoefte van het financieel-economisch verkeer. Door de industriële revolutie waren grote ondernemingen ontstaan, die met geld van derden produceerden en diensten verleenden. De kapitaalverschaffers hechtten belang aan het oordeel van een onafhankelijk deskundige die meer zekerheid gaf aan de financiële verantwoording van het management, dat het kapitaal had aangewend. De betekenis van het beroep reikte echter verder. Ook voor organisaties waar een scheiding van management en kapitaalverschaffing niet voorkwam, werd de accountant gevraagd om diensten te verlenen. De controle van de financiële verantwoording werd ook door die organisaties gewenst geacht, maar de functie van onafhankelijk financieel-administratief adviseur vond men veelal nog belangrijker.

Het is de beroepsorganisatie geweest, die vooral in de beginjaren de nodige stimulansen gaf voor een hoge graad van onafhankelijkheid en deskundigheid, de noodzakelijke pijlers van het vrije beroep van accountant.

Openbaar accountant nog een vrij beroep?

Hoe heeft het vrije beroep van accountant zich ontwikkeld?

De oprichters van het NIVA oefenden hun beroep alleen uit of met enkele anderen. Zij waren economisch en juridisch geheel zelfstandig werkzaam. Weliswaar hadden zij assistenten in dienst, maar er kon niet gesproken worden van een echte organisatie. De eerste accountants verleenden hun diensten niet in de vorm van een bedrijf of onderneming. In de loop der jaren ontstonden wel maatschappen, maar het aantal maten was aanvankelijk nog niet zodanig groot, dat de zelfstandigheid van de beroepsuitoefening geweld werd aangedaan. Pas de laatste decennia zijn de accountantskantoren uitgegroeid tot grote internationale samenwerkingsverbanden, die de karakteristieken van een onderneming vertonen. De vraag kan dan ook gesteld worden of de accountants, die in deze organisaties werkzaam zijn, nog wel een vrij beroep uitoefenen. De economisch-juridische zelfstandigheid van de individuele accountant is beperkt geworden. Bovendien kondigen die

---

Prof. Dr. A.J. Bindenga RA is voorzitter van de Raad van Bestuur van Moret Ernst & Young en voorzitter van het OPAK. Tevens hoogleraar Accountancy aan de EUR (sinds 1991), daarvoor hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam (1981-1991).

organisaties zich ook niet meer aan als accountantskantoren, maar als multidisciplinaire organisaties voor professionele dienstverlening. De zelfstandigheid van de individuen als kenmerk van de vrije beroepsbeoefening raakt op de achtergrond, maar de professionaliteit wordt benadrukt. Aan de beoefenaar van een professioneel beroep worden in het algemeen enkele eisen gesteld.

In de eerste plaats dient hij een brede theoretische kennis te hebben, alsmede praktische ervaring. Daarnaast is hij gebonden aan gedragsregels ter bescherming van het beroep en van degenen, die gebruikmaken van de dienstverlening. Bovendien onderscheidt de professionele beroepsbeoefenaar zich van niet-professionele beroepen, doordat zijn activiteiten meestal uit intellectuele arbeid bestaan en gericht zijn op voor de samenleving relevante zaken. In dit verband kunnen de zorg voor de rechtsstaat, gezondheid en betrouwbare informatievoorziening worden genoemd.

Ik meen, dat het accountantsberoep ook een dergelijk professioneel beroep is geworden en dat het vooral de beroepsorganisatie is geweest, die hiervoor heeft gezorgd. De economisch-juridisch zelfstandige beroepsbeoefenaren van het begin zijn thans niet meer zelfstandig in de ware zin van het woord. Zij zijn wel uitgegroeid tot professionele beroepsbeoefenaren die niet meer weg te denken zijn in het financieel economisch verkeer. Weliswaar als onderdeel van grote samenwerkingsverbanden, maar deze laatste zijn op zichzelf vanzelfsprekend wel zelfstandige entiteiten.

Professionaliteit

Wat zijn de belangrijke zaken die de beroepsorganisatie tot stand heeft gebracht in het kader van het bevorderen van de professionaliteit? Ik noem er slechts een viertal, want dit artikel mocht een bepaalde omvang niet overschrijden.

Men heeft al vroeg in de ontwikkeling van het beroep geijverd voor een systematische controle. De scheiding der geesten die hiervoor nodig was, toen in 1906 de Nederlandsche Accountants Vereeniging uit het NIVA stapte, heeft uiteindelijk geleid tot de gewenste gemeenschappelijke visie. Een eis tot systematische controle, ook impliciet vastgelegd in beroepsregels, is van groot belang geweest voor de ontwikkeling van het Nederlandse beroep.

Ook moet zeker gememoreerd worden, dat de beroepsorganisatie altijd op de bres heeft gestaan voor een verantwoorde opleiding op hoog niveau. De accountantsopleiding, zowel de universitaire als de buiten-universitaire, heeft veel meer betekend voor de ontwikkeling van dit beroep dan in andere landen.

Als derde element noem ik de grote aandacht die de beroepsorganisatie altijd heeft gegeven aan goede financiële verslaggeving van ondernemingen en andere organisaties. Accountantsdagen, studieconferenties, seminars en leergangen van de beroepsorganisatie, bleken naderhand impulsen te zijn geweest voor verbeteringen in de financiële verslaggeving.

Ten slotte vermeld ik nog de inspanningen die zijn getroost om het Nederlandse accountantsberoep in internationaal opzicht te presenteren. Vertegenwoordigingen in allerlei belangrijke internationale organen en commissies, ontwikkelen van initiatieven en organiseren van internationale congressen hebben in belangrijke mate bijgedragen tot de groei en bloei van het Nederlandse accountantsberoep en vooral van de openbare accountants.

Bedreigingen

Hoe staat het op dit ogenblik met dit roemruchte verleden, en valt er in de toekomst nog iets te doen?

Zonder in een klaagzang te vervallen, moet geconstateerd worden, dat er enige zorg is. Er zijn enkele ontwikkelingen die voor de beroepsorganisatie aanleiding zouden moeten zijn met het élan van een honderdjarige te strijden voor de verworvenheden uit het verleden.

Als gevolg van de Europese harmonisatiebeweging en de Nederlandse deregulerings tendensen is er onlangs een nieuwe accountantswetgeving tot stand gekomen. De bevoegdheid om wettelijke controle te mogen uitvoeren is uitgebreid tot anderen dan registeraccountants, terwijl niet-wettelijke controles door iedereen kunnen worden uitgevoerd. Dit brengt met zich mee, dat er een aanslag op de kwaliteit van de accountantscontrole mogelijk is. De onder registeraccountants bestaande, min of meer geconsolideerde opvattingen met betrekking tot de systematische controle kunnen opnieuw ter discussie worden gesteld. De beroeps-

organisatie zal dan opnieuw de barricaden op moeten.

Een tweede zorg betreft de opleiding. De duur van de opleiding wordt te lang geacht en er wordt bekibbeld op bepaalde vakken. Ik wil niet verhelen, dat het best mogelijk is om enige bekorting te realiseren, maar dat mag niet ten koste gaan van een belangrijke basis van de opleiding, namelijk de bedrijfseconomie. Een Nederlandse accountant behoort bedrijfseconomisch geschoold te zijn, teneinde de attestfunctie en de daaraan onlosmakelijk verbonden adviesfunctie te kunnen uitoefenen. De beroepsorganisatie zal zich hier in de toekomst sterk voor moeten blijven maken.

Ook met betrekking tot de kwaliteit van de financiële verslaggeving van Nederlandse ondernemingen en andere organisaties mogen de inspanningen van de beroepsorganisatie niet verslappen. Het is op zichzelf begrijpelijk, dat de rapportering in Nederland zich steeds meer richt op internationale gebruiken. Het klakkeloos overnemen zonder een poging tot evaluatie van buitenlandse en Nederlandse principes is echter een niet aanvaardbare gedragslijn.

Op internationaal gebied zal de beroepsorganisatie in de toekomst eveneens het nodige moeten blijven doen. De tendens tot verzakelijking bij

openbare accountants heeft mede tot gevolg, dat het beschikbaar stellen van tijd aan de beroepsorganisatie minder wordt. Hierdoor kan het internationale aanzien worden geschaad. De toekomst zal uitwijzen of dit verstandig is.

Slot

Het openbaar accountantsberoep feliciteert de honderdjarige beroepsorganisatie. Het openbaar beroep is niet meer het echte, oorspronkelijke vrije beroep, maar blijft toch de bestaansgrond van de beroepsorganisatie. Het openbaar beroep is dankbaar voor het vele, dat de beroepsorganisatie heeft gedaan voor de ontwikkeling van de professionaliteit van het beroep in het algemeen, maar van de openbare accountant in het bijzonder. De grote samenwerkingsverbanden in het openbare beroep hebben zich mede daardoor kunnen ontwikkelen tot multidisciplinaire organisaties van professionele beroepsbeoefenaren.

Het openbare beroep vertrouwt erop, dat de beroepsorganisatie zal blijven bloeien. Wij mogen er vast van uitgaan, dat het streven om de professionaliteit hoog in het vaandel te houden door de beroepsorganisatie zal worden ondersteund.